

EL DIARI PERSONAL DE SALVI ESCARRÀ. LA GIRONA DE MITJAN SEGLE XVIII SEGONS LES MEMÒRIES D'UN ESCRIVENT

PER

ANTONI SIMON i TARRÉS*

L'Arxiu Històric Municipal de Girona guarda, entre els fons dels seus llibres manuscrits, el diari personal o memòries de Salvi Escarrà¹, un humil escriptor gironí, després causídic, que transità per la Girona del set-cents, deixant-nos unes curtes però interessants anotacions sobre la vida de la ciutat entre els anys 1748 i 1753. Es tracta d'un testimoniatge ple de vivesa i de riquesa de detalls, que ens parla d'aspectes tan diversos com les festes celebrades en honor d'uns captius cristians rescatats de la Berberia, del clima d'aquells anys, del pas de princeses estrangeres o de les disputes que hi havia en els balls i festes populars entre els fadrins gironins i els fadrins forasters. L'interès que tenen per als historiadors i altres estudiosos aquests diaris, autobiografies humils i petites cròniques, ha estat remarcat a bastament², i pel que fa a la ciutat de Girona hom pot comprovar-ho amb els textos de Jeroni Saconomina, Jeroni de Real i Fra Manuel Cúndaro³.

Però, qui era aquest escriptor que fa dos-cents cinquanta anys va decidir-se a deixar un petit testimoniatge escrit de la vida de la seva Ciutat?

* Universitat Autònoma de Barcelona.

¹ Manuscrit nº 6, que té un total de 32 pàgines no numerades i amb mida 21 per 15,5 cm.

² Vegeu la valoració realitzada en el volum col·lectiu *I luoghi della scrittura autobiografica popolare*. Atti del 3º Seminario nazionale (Rovereto dicembre 1989) a «Materiali di Lavoro» núm. 1-2 (1990). Per a Catalunya: A. SIMON TARRÉS, *Memorias y diarios personales de la Cataluña Moderna* «Historia Social» núm. 2 (1988), p. 119-134.

³ Vegeu les edicions d'Antoni SIMON TARRÉS a *Cavallers i Ciutadans a la Catalunya del Cinc-cents* (Barcelona 1991) ; Joan BUSQUETS, *Una ciutat catalana del Barroc. Girona segons la crònica de Jeroni de Real* (Tesi doctoral, UAB 1990), i Lluís BATLLE, *Historia político-crítico-militar de la Plaza de Gerona en los siglos de 1808 y 1809* (Girona 1953).

Segons el padró municipal de l'any 1748, Salvi Escarrà era un escriptor que havia parat casa a la plaça de Sant Francesc del barri del Mercadal. Malgrat la seva joventut –tenia només vint anys– estava ja casat, amb n'Anna Maria, segons aquest padró, un any més gran que ell⁴. La seva condició era sens dubte ben modesta, car la jove parella vivia en una casa propietat d'Agustí Garriga, de la qual tenia cura el doctor Boix, i, segons el cadastre de l'any 1749, Salvi Escarrà pagava pel seu “personal” la quantitat de 2 lliures i 10 sous, la contribució més baixa entre els causídics, escriptors i oficials de la ploma que surten relacionats en el cadastre⁵. L'any 1753 el trobem instal·lat en una casa propietat de Josep Abras de la mateixa plaça de Sant Francesc del barri del Mercadal, on probablement havia nascut⁶; la llar ara ja era plena de plançons, puix que, a més de la seva esposa, el padró enregistra Joan i Josep, fills de cinc i tres anys, respectivament, i la fillada es fa més nombrosa en altres censos posteriors, on trobem Antònia, Manel, Maria Magdalena, Maria Francesca i Narcís.

Sembla que la posició econòmica i professional de Salvi Escarrà anà millorant amb el pas del temps. El 1770 ja era causídic i pagava en concepte de cadastre personal un total de 4 lliures i 10 sous⁷. Uns anys després, el 1777, es traslladà a una casa del Mercadal de Baix, propietat de Pius Andreu, amb quatre fills que encara vivien a la seva llar. A final de la dècada dels vuitanta, quan Salvi Escarrà travessava la frontera dels seixanta anys, morí la seva esposa, Anna Maria⁸, però poc temps després contragué segones noces amb na Maria Teresa. En la recta final de la seva vida, Salvi Escarrà havia aconseguit una consideració social i ciutadana prou elevada com per ésser alcalde de barri, i va tenir cura, entre d'altres coses, de la confecció dels padrons del Mercadal⁹.

⁴ Les informacions familiars surten de l'AHMG, Demografia, VIII.1.4. Padrons. Lligalls 6,7,8,9,10,11 i 12.

⁵ AHMG, I.3.3.2.2. Cadastre. Lligall 13.

⁶ Els registres sacramentals de la parròquia del Mercadal foren cremats durant la Guerra Civil de 1936-39 i, per tant, resulta impossible de comprovar-ho. Ara bé, a les altres parròquies de Girona que conserven els llibres de baptismes d'aquesta època no hi hem trobat la partida corresponent a Salvi Escarrà. Hi ha, lògicament, també, la possibilitat que no fos originari de Girona; però, des que tenim notícia d'ell, sempre estigué arrelat al barri del Mercadal.

⁷ AHMG, I.3.3.2.2. Cadastre. Lligall 20.

⁸ La darrera vegada que apareix als padrons és a l'any 1787.

⁹ Els alcaldes de barri foren creats per Carles III al 1768, i eren elegits pels veïns del barri de la mateixa manera que els diputats i síndics personers. Vegeu la *Novísima Recopilación de las Leyes de España* (Madrid 1805). Llibre III, p. 182-186.

La darrera notícia que podem oferir sobre l'autor de les anotacions que tot seguit transcrivim correspon a l'any 1797, quan Salvi Escarrà tenia aproximadament setanta anys. Llavors habitava una casa de la plaça del Mercadal propietat de Pere Jauci, juntament amb el seu fill Narcís, un tal Francesc Carbonell i una criada, però ja sense la seva segona muller. Aquesta data és segurament ben pròxima a la del seu traspàs, puix que en el padró de l'any 1800 ja no trobem cap rastre del nostre cronista.

En la nostra edició del document, hem transcrit literalment el manuscrit, regularitzant només u-v i i-j ; la separació de mots a manera la moderna amb la utilització de l'apòstrof i el guionet, i el recurs al punt volat per indicar la separació de mots que al manuscrit apareixen units amb caiguda de vocal, que no resol la normativa actual d'ús d'apòstrof i guionet; i l'accentuació, la puntuació i l'ús de majúscules i minúscules. Hem indicat amb claudàtors angulars < > les lletres escrites de més per l'autor del manuscrit, i entre parèntesis ( ), les que hi hem suplert.

1749. Llibreta per a notar algunas cosas curiosas per a que constia y en tot temps se sàpia, comensant al janer 1749.

Notadoras per Salvi Escarrà, escriptent de Gerona, MDCCXXXIX.

// 2 Jesús, Maria, Joseph.

En lo dia 7 de janer 1748¹ hi hagué una quinta molt cruel que fins clergues i canonges arribaren agarrar-se'n. Los fusillers de montanya² los executors, que fins los oficials entraven per las casas a regonèxer, lo que seria llarch de explicar; però m'ria lo curiós lector los versos se traguren de la dita quinta que tròban assí cusits y tot lo que ells expressan passà en veritat³.

Y después, lo mateix any antes de entrar a l'estiu⁴ portaven los quintats (no sols de Gerona sinó de moltes altres parts) a la Armada, que era en Saboya, ab barcas per mar; y la borrasca o mal temps las asitià en Palamós, de ahont portaven los pobres quintats malalts a grandíssimas carretadas a l' // 2v Hospital Real de Gerona, que arribaren a passar de⁵ 1.000, ahon moriren més de la mitat ; y aquí parà la guerra fins que.s tornarà ha començar. Esto puch dir ab veritat per haver-ho vist tot⁶.

1749. Lo mes de juny fou molt inconstant de plujs y frets, de manera que no hi hagué lloch en tota la octava de Corpus per a fer la professó, y sols se pogué fer lo dia de cap de octava y encara molt de pressa; y después, al juliol, lo calor entrà ab grandíssim rigor y se mogueren moltes tercianas⁷. Anà passant lo any ab grans malalties y morí molta gent.

¹ Com es pot observar, malgrat l'encapçalament del fol. 1, les memòries comencen amb notícies de l'any 1748: Molt probablement Salvi Escarrà féu apuntaments dels esdeveniments que encara tenia ben frescos de l'any anterior.

² Els "fusellers" de muntanya eren una tropa lleugera creada per Felip V el 1735 i reorganitzada per Carles III el 1762, que tenia els seus centres a la Seu d'Urgell i Cardona.

³ No hem trobat aquests versos sobre les quintes.

⁴ Després de «estiu» segueix «los», ratllat.

⁵ Segueix una paraula molt ratllada.

⁶ La Monarquia Espanyola dels Borbons s'havia implicat en la Guerra de Successió austríaca (1740-1748) al costat de França contra Anglaterra i Àustria. Espanya lluità a la Itàlia central i Savoia contra els austríacs. La Pau d'Aquisgrà, de 1748, concedí a Felip de Borbó, fill menor de Felip V, els ducats de Parma i Piacenza.

⁷ Terçana: febre intermitent.

// 3 1750. Comensà est any ab grandíssims frets y pocas plujas, pues casi fins a la primavera no ploqué⁸. Esta fou molt inconstant a causa de las plujas. Moriren moltes criaturas de varola pues n'i hagué gran passada, que segons deia la gent més vella que may ne havían vista tanta ni de tan mala qualitat. Las criaturas moriren passaren de 300⁹.

Después se estengué esta plaga per lo corregiment de Gerona però no tan malignament com al principi, ahont durà tot lo estiu y no ne moriren tantas com en Gerona. Est fou lo any que passà la Infanta de España per Saboya. Los aparatos se feren des de Madrid a Turín foren grandíssims y aportà gran gasto¹⁰. En la ciutat de Barcelona se feren grandíssimas festas las que podrà //3v veurer lo lector aquí cullidas ab letra de estampa¹¹.

En lo corregiment de Gerona se feren aquellas tan nobles carrateras que tenían 30 passos de ample. La dormida de la Sra. Infanta fou en la rectoria de Fornells ahont concorregué gran número de gent per a véurer no sols S.A.R., sinó també lo tant noble y lluit sequit aportava dita Señora, aunque la inconstància de la pluja no donà molt lloch.

La mateixa nit que S.A.R dormí a Fornells se dispararen tres castells de foch en la Plaza de las Cols, aunque no eran de gran artificio per ser los mestres poch pràctichs.

En la tarde exí lo Il·lustre síndich del capítol de la Seu, junt ab lo comissionat per part de l'Ajuntament de la Ciutat y lo Sr. Governador, per posar las claus de la Ciutat en mans de S.A.R.

// 4 Per est trànsit se feren los regiments bandas novas y los porrers los vestiren de grana y quedaren las despullas vellas per cadahú d' ells. Después de haver lograt la¹² dicha lo Excm. Sr. corregidor de esta Plaza¹³ las claus de la

⁸ La sèrie d'anys secs de la primeria dels anys cinquanta del set-cents, fou dramàtica a tot Espanya. És l'època en què es requisen muls i carros a Catalunya per transportar a Madrid gra dels ports de Llevant. Vid, P.VILAR, *Catalunya dins l'Espanya Moderna*, vol. III (Barcelona 1975), p. 443-444.

⁹ Aquell any, la mortalitat d'albats fou d'unes proporcions esgarrifoses a les parròquies de la ciutat de Girona: a Sant Feliu, 124 albats d'un total de 170 òbits; a la catedral, 50 albats d'un total de 82 òbits; a Sant Pere, 12 albats d'un total de 18 òbits. Vid, F. CAMPDERÀ, *Indagación estadística acerca de la reproducción y mortalidad en la ciudad de Gerona y en la villa de Lloret de Mar en el siglo último y en los siete primeros años del actual*. (Barcelona 1849).

¹⁰ Era la infanta Maria Antònia, germana de Ferran VI, que anà a casar-se amb el príncep Víctor Amadeu de Savoia (12 d'abril de 1750).

¹¹ No hem trobat aquesta relació a què fa referència Salvi Escarrà.

¹² Segueixen dues lletres ratllades.

¹³ Era D. Josep de Córdoba, militar, de l'orde de Sant Jaume, corregidor entre 1734 i 1753, data, aquesta última, de la seva mort.

Ciutat en mans de su AR, partí luego a la posta —que serian las 4 de la tarde— a regonèxer la carrera den de Gerona a l(a) Jonquera y a rebrer la familia del Duch de Saboya, que arribava aquella tarda, en lo palàcio de fusta que per la entrega de dita Sra. estava previngut entre Figueras y la Junquera, ab una arquitectura molt noble y bella, que ja may se havia vist cosa igual en España.

Lo endemà partí S.A.R de Fornells per Figueras a las onse del dia per no haver pogut partir més de matí a causa de haver lo riu Fluvià espatllar part del pont que estava previngut al pas de la vila // 4v de Bàscara la nit antecedent.

No tingué la ciutat de Gerona la dicha de que pogués hospedar-se en ella, ni menos per astar per dintre, tant noble Persona a causa de las varolas que aleshores hi havia en esta Ciutat. Passà per fora las murallas per la part de la Davesa, per ahont se havia feta la carretera y uns artificiosos ponts en los passos dels rechs Monar, o dels Molins, Guell y Oñar y, al temps de son trànsit, se disparà la artilleria real tres vegadas.

No és ponderable lo concurs de la gent hisqué de la Ciutat a veurer tan rich trànsit, aunque lo temps no donava molt lloch a causa de las plujas. No menos ponderable fou lo dany <dany> se donà al País per fer las carreteras pues, a més que la gent havia de treballar sens paga, llansàvan a pérdrer //5 molta vianda que per los camps se trobava sembrada a causa de haver de fer los camins tan amples.

Arribà S.A.R en la vila de Figueres, ahont estigué detinguda tres dias, o part de ells, a causa de no pode (r)-se fer la entrega per la molesta y contínua pluja.

Se feu la entrega ab la pompa a tal Señora deguda, a la qual concorregué gran número de gent de totes parts, de tal manera que no cabia en la vila de Figueras. No noto més de esta matèria per quedar bastant especificada en la insertada relació.

Est fou lo any en que se transportaren gran quantitat de bigas de roure que, de ordre de S.M., se trobàvan talladas en lo present corregiment de Gerona, que passaven de 4.000, per la fàbrica // 5v de navios que se feren en Cartagena; estas se transportaven en las vilas de Palamós, San Feliu de Guíxols y Blanes, y de estas, ab uns arificiosos ponts, fundats gran tros dintre mar, se enbarcavan per Cartagena¹⁴.

En lo temps de est transport, a causa de las grans pessas hi havia, moriren tres hòmens de desgràcia, sens altres que se'n espatllaren. Sobre las contractas de est transport hi hagué grans quimeras entre los companys que

¹⁴ L'explotació irracional del bosc pels enginyers de la Marina Reial i els atacs a la propietat privada que representaven els privilegis d'aquesta Marina són sovint criticats a l'època. *Vid.* P. VILAR, *Catalunya dins...* vol. III, (1975), p. 239-240.

tenían lo asiento, com tot se dexà véurer dels actes rebuts en la notaria del Dr. Francisco Mayres, notari d'esta Ciutat. Y después de estas foren las pitjors ab lo principal director Don Pablo de Robledo, per no voler pagar certa < t > s quantitats que devia als pobres que las traginàvan.

//6 1752. Ab acte rebut en poder del Dr. Joseph Pagès, notari públich col·legiat de Gerona, als 17 novembre 1752, és lo acte autèntich de una relíquia se tragué del sepulcre del gloriós Sant Narcís, fill, bisbe, màrtir y patró de esta Ciutat de Gerona¹⁵, que fou de son sagrat vistuària ab què morí dient missa, la qual serví per col·locar en una peaña de un Sant Narcís de bulto de plata dorat, de cosa de un palm y mitg de alsada, de que junt ab sis altres imatges de plata, sis mudas del Sant molt ricas y altres coses feren de regalo a l'Ilustríssim bisbe de Zamora que passà per esta Ciutat extramuros¹⁶, per ser estat abat de la Iglésia de Sant Feliu de esta Ciutat, lo que se executà ab grans cerimònias y reverèncias com en dit acte se expressà, del qual fiu testimoni y vas veurer executar ab tota puntualitat tot lo sobredit, que executà lo reverend Francisco Xavier Fàbrega y Vilar, canonge decano de dita iglésia y per est efecte elegit.

// 6v Als divuit de novembre de dit any 1752, se feu en esta ciutat de Gerona la professó dels catius christians, la que no se havia executat d'en de l'any 1501. Y fou lo cas que havent anat los redemptors de Nostra Señora de la Mercé a Tunez en temps que se suposava haver-hi contagi, al tornar en Barcelona, no los volgueren dexar desembarcar y aleshores se n'anaren a França, ahont tampoch los volgueren admetrer sens fer quarantena, la que executaren molt rigurosa y a la fi de aquella se moriren dos rescatats; y per esta causa los feren tomar fer altre quarentena, també ab gran rigor, y, acabada esta, saltaren en terra en Marcella, ahont los feren una entrada ja may vista, pues vestiren 236 miñons de àngels per semblans eran los rescatats y, prenen cada àngel un rescatat ab una cadena, se feu la professó del rescat molt lluida.

Avent después arribat lo dit die // 7 18 novembre en esta ciutat de Gerona a las deu horas de la matinada, se ajuntaven tots en lo convent de Nostre Señora de la Mercé, ahont los tenian un riquíssim dinar. A las dos horas de la tarde se feu la professó general del rescat, que tingué principi en dit Convent de Nostra Señora de la Mercè, que componían los 236 rescatats, acompanyant a son remate la imatge de Nostra Señora, molt ricament adornada

¹⁵ Aquesta notícia de les relíquies de sant Narcís no apareix a l'obra de J. MERCADER *Vida e historia de San Narciso* (Girona 1954).

¹⁶ Jaume de Cortada i Bru (1685? Barcelona-1762 Tarragona), bisbe de Zamora entre 24-IV-1752 i 26-IX-1753, des d'aquesta data fins a la seva mort fou arquebisbe de Tarragona.

de joyas de infinit tesor, elevada en un(a) sumptuos(a) trona que quatre dels matexos rescatats aportaven, la que continuà fins a la Cathedral, ahont lo molt Il·lustre Capítol de dita Església la rebé en la porta principal y, después de haver col·locada la imatge de Nostra Señora al centro o mitg de l'altar major, se cantà un solempne Te Deum a cant de orga y, acabant est ab col·lecta de Nostra Señora, se donà principi al sermó que predicà // 7v un Pare Redemptor que durà lo espaÿ de tres quarts, estant en est intermedi tots los catius rescatats asentats en los banchs que per est efecte se havian previngut.

Lo concurs de la gent acudí a veurer esta funció fou innumerable, pues a penas cabia dins la Cathedral, sobre ser esta bastantment gran y capas.

Acabat lo sermó se tornà¹⁷ a donar principi a la professó que se continuà per tota la Ciutat, la que a l'exir de la Cathedral tornà acompanyar lo molt Il·lustre Capítol fins a la porta de la iglésia y havent después fet són curs conclogué en lo mateix convent de Nostra Señora de la Mercé. De ahont conclosa y acabada, molts del canonges de la Cathedral y Sant Feliu, cavallers y altre gent se n'aportaren en llurs casas los rescatats que bé los apareixia, qui vuit, qui sis, qui quatre, qui dos, segons // 8 llur poder y voluntat que a penas ne quedà ningun en lo convent, ni menos per¹⁸ los que desitjavan fer esta obra de caritat, en las casas dels quals passaren la nit, y lo dia 19 partiren de esta per Barcelona¹⁹.

Las charitats se recolliren en lo intermedi de la professó foren suficients.

En est rescat sols hi hagué una dona ab dos criaturas, la una de las quals parí al cap de pochs dias que fou cautiva, y las dos éran molt hermosas, la que hospedà en sa casa la egrègia Señora contesa de Solterra; y la demés gent una ab altre, era molt robusta.

Las misèrias y treballs comptàvan son inponderables, pues hi havia rescatat que passava de 24 anys que era cautiú; tot lo que a més de ser sert, lo que explicaven se dexe considerar de la infidelitat y rigor ab què aquells barbaros tractan als pobres christians y defensors de la fe de Christo Senyor Nostre.

// 9 1753. En est any, entre la varietat de sucesos sols se apunta la gran falta de aÿgua que hi hagué axí en la fi de l'antecedent any²⁰, com molt

¹⁷ Segueix ratllat un mot de cinc lletres.

¹⁸ Segueixen molt ratllades unes lletres.

¹⁹ Tampoc aquesta festa en honor dels captius no ens era fins ara coneguda. Vid, P. VILA i M. BRUGET, *Festes Públiques i Teatre a Girona. Segles XIV-XVIII* (Girona 1983).

²⁰ El 1753 la secada va comportar a Barcelona i els seus voltants dificultats per moldre gra als molins del Llobregat. Vid, J. CARRERA i PUJAL, *Historia Política y Económica de Cataluña*, vol. III (Barcelona 1947), p. 410.

endins del corrent, de manera que era²¹ en lo mes de mars quant molts dels blats començàvan a naxer, y no obstant hi hagué una suficient cullita en est pahís, aunque molt millor fou en certs paratges de la montaña y en especial los fajols y altres tardanias.

Est any se donà principi a la nova ciutadela, de la que se fabrica en los caputxins de Figueras, que se judica serà una obra molt magnífica, axí per la direcció de engiñers y com per los bons mestres que acudiren en sa edificació²². Esta empresa correu per compte de don Joseph de Serracyt y Subiras²³ de Barcelona, quals prengueren lo assiento después de molt temps que corria al encant en Barcelona sens que // 9v ja may ningú hi hagués dit cosa.

Al temps de començar-se esta fàbrica, a instància del Exc. Sr. Marquès de la Mina²⁴, se establiren las calesas²⁵ per córrer ab posta d'en Boló a Barcelona, quals corrian bastantament; y duraren tant quant podran. Lo cost de ellas d'en Boló a Barcelona era²⁶ 300 rals de velló.

Sobre la dita fàbrica de la ciutadela de Figueras se havían originat grans contendas y debats sobre las fustas se tallavan de ordre dels asentistas, per no voler estos pagar lo valor de aquella sinó 5 sous per soca conforme són taxats per S.M. Y en esto posà la mà Dn. Joseph de Sarmenyo²⁷, ingeñer major de dita fàbrica, fent pagar los asentistas lo que dos experts avaluàvan per soca de arbre, fundant-se est cavaller en que dits asentistas no tenian las matexas vices que S.M. respecte de pagar-los ell tant per cana de paret de dita fàbrica. // 10 Y en efecte féu pagar moltas fustas que ja havían fet tallar y, axí mateix, fou lo medianer perquè fossen pagats los danys se donaren per la construcció de aquella, quals foren ben pagats als dueños de los confins de dita fortaleza o ciutadela.

²¹ Segueix, ratllada, la lletra «m».

²² Es refereix al castell de Sant Ferran de Figueres, les obres del qual començaren el 4 de setembre de 1752. Vegeu C. DIAZ DE CAPMANY, *El castell de Sant Ferran de Figueres* (Barcelona 1982) p. 35 ss.

²³ Un dels assentadors es Josep Serrat.

²⁴ Santiago Miquel de Guzmán, segon marquès de la Mina, capità general de Catalunya entre 1742 i 1767.

²⁵ Calessa: carruatge de dues rodes, obert per davant, per a dues persones.

²⁶ Segueix ratllat « 300 s. Bar».

²⁷ Es refereix a Juan Martín Zermenyo, director general d'enginyers que defensà aquell emplaçament per a la fortaleza al memorial *Razones que se han tenido presentes en la formación del proyecto de la nueva Plaza para la montaña de Capuchinos en la villa de Figueras*, reproduït parcialment per C. DIAZ DE CAPMANY, "El castell..." (1982), p. 29-31.

En est mateix any, y per las ballas del mes de octubre, hi hagué grans punts y dicencions entre los fadrins forasters y los de ciutat sobre ditas ballas; de manera que duraren vuit dias y sempre de bo a millor, que ja may se havia vist uns balls tant lucidos y crescuts en la plaza de Gerona, de modo que la última nit que ballaren los fadrins de ciutat, a la exida del ball hi havia 232 parells, a lo que ja nay arribaren los forasters; y estos exían sempre ab atxes encesas y sots arribaren a 137 parells de balladors, comprès home y dona, y a 102 atxas. Y en la última nit //10v que estos ballaren, cremaren una estàtua de foch a la plaza, que fou lo objecta de la burla que tota la ciutat feu de ells.

En la última nit que ballaren los fadrins de Ciutat, vehent tan lluit ball los forasters y que ja no podían guanyar, per desbaratar y alborotar la Ciutat, se valgueren de un tercer, fent-lo anar en casa la Ciutat a tocar foch, lo que causà algo de novedad perquè los demás tenían algo que perdre en sas casas; lo qual motí luego procuraren animar (sic) alguns dels regidors de la Ciutat, anan ells matexos per lo ball dient que ningú se mogués, que no era més que una alarma; y a no haver estat la còpia de empenjos se haurían castigat severament los delinqüents, lo que se tol·lerà, no obstant de haver estat lo tercer alguns dias en la presó ab cadena //11 al coll, qual començava a cantar bellament.

La música concorregué en estas ballas fou bona y crescuda, pues hagué dia que arribaren a tres las coblas acudiren en la plaza y sempre guanyaren les de Ciutat.

A la nit del dia 10 de desembre 1753 morí en esta plaza de Gerona, de més de 70 anys, lo Ecm. Sr. Don Josehp de Córdoba y Alagón, thinent general dels exèrcits de S.M., governador militar y polítich de esta Ciutat y Empurdà, que plora sa pèrdua per sa exemplar vida, per són amor y caritats a la equitat y als pobres; y per tantas circumstàncias que feyan recomendable son mando y Persona. Sa conformitat a la mort y sa disposició testamentaria han estat los objectes de admiració pública y han acreditat la soldes de sa vida.

En son testament disposà, entre altres cosas, que són cadàver fos tret // 11v de casa a la nit y soterrat en lo convent de Sant Joseph ab enterro de pobre, sen ningún honor, y la roba de son portat fos dividida entre dos criats, y en fin en los demás béns feu hereus als pobres de Jesuchris. Son enterro se executà conforme disposava, menos lo obsequi li feu lo regiment de Saboya que se trobava de guarnició en esta Plaza, que fou mentre's celebràven los Divinos Officis dispararen la fusilaria tres vegadas²⁸. Son cadàver fou vestit de hàbit de Sant Joseph y lo mantó de Santiago sobre. Son combregar fou molt

²⁸ Lorenzo Taranco Muzaurrieta, d'origen basc, bisbe de Girona entre 1745 i 1756.

lluït y magestuós, al qual acudí tota la noblesa de la Ciutat y Estat Major de la Plaza, sens lo grandíssim concurs de altre gent del bras menor, que causava admiració.

// 12 A ell assistí lo Ajuntament d'esta Ciutat, per portar lo tàlem y tots ab sas bandaso insígnias de regidors, que junt era lo objecte de la funció. Después de tomat lo sagrament a la iglésia, anaven los regidors de la matexa manera a oferir-se y posar-se a sos ordres.

En lo temps de sas agonias lo assistia molt lo Il·lm. Prelat de la Ciutat²⁹, fent-li vàrias pràcticas que en semblants ocasions tots necessitam.

Después de sa mort fou elegit per interino de la plaza y corregiment don Joseph de Sarmenyo, mariscal de camp y engiñer major dels exèrcits de sa Magestat, qui arribà en esta Plaza als 20 de matex mes de desembre, en què continuarà fins a nova providència.

Los blats y demés fruits de la terra van fent son curs ab gran prosperitat.

// 13 Borrador. A 25 novembre lo Rey de Nàpols ha posat.

A 4 de novembre se assegurà vingueren quatre engiñers de França a véurer la ciutat de Figueras y después se escrigué.

// 14 Enigma.

*Todos lo trahen colgando
sin ello no huviera Dios
las mujeres tienen dos
tres el fraile profesando
todos lo estamos mirando
el Rey lo tiene a los pies
el Pontífice al revés
No es cosa que Dios crió
ni su madre la parió
y no se sabe lo que es*

---

ay premio muy crecido

²⁹ El Manual d'Acords de 1753 conté una "Nota de la muerte y entierro del Excelentísimo Señor Corregidor", la qual corrobora el testimoni de Salvi Escarrà: "a las ocho horas dadas de la noche del dia diez de dicho «s» mes de diziembre, y año de mil setecientos sinquenta y tres passó a mayor vida la alma del dicho Exmo. D. Joseph de Córdoba y Alagón, al qual no se le hizo entierro solemne", tot seguint les disposicions testamentàries que Josep de Córdoba havia donat al notari Gisleno Martorell, de Girona. AHMG, Manual d'Acords de l'any 1753, fol. 313 v-314v.

*// 15 Motivos críticos para que no nos da Dios el general alivio de la
lluvia. Décimas.*

*El mundo está trabucante
prevaricando la gente
los delitos en creciente
las virtudes en menguante
la vanidad muy pujante
un escandalo la plebe
no se paga a quien se deve
lo sagrado está ofendido
todo en fin está perdido veys ahí porqué no llueve*

*El español delirante
el francés se ve con gente
el olandés floreciente
el portugués arrogante
Nápoles de España amante
el alemán ya se muere
el inglés los vientos beve
Sardeña toma partido
el Norte está commovido
Veys ahí porqué no llueve*